

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Будзар Павло Степанович ЩОДО ПРИБУТКУ ЯК ЧИННИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	279
Зарічанський Григорій Віталійович ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	282
Ляховецький Олександр Олександрович ЩОДО СМАРТ-КОНТРАКТІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	284
Неділько Сергій Миколайович ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТОВАРИСТВ ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ НОРВЕГІЇ	287
Попович Павло Олександрович ІНТЕГРАЦІЙНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ УКРАЇНИ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ЗЕД, ЗА УМОВ ВОЄННОГО ЧАСУ	291

СЕКЦІЯ 16. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Харитонова Тетяна Євгенівна ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЕРВІТУТНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ	294
Григор'єва Христина Антонівна СУБ'ЄКТИ ПРАВ НА ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ	297
Заверюха Марина Михайлівна НОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВАХ	300
Канівець Людмила Анатоліївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ЗЕМЕЛЬНО-КАДАСТРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	302
Караханян Карина Мартинівна ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОДНЕВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ У ВОЄННИЙ ЧАС ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	305
Платонова Євгенія Олегівна ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	307
Чумаченко Інна Євгенівна ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ПОРУШЕННЯМ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	310
Берзінь Сергій Людвигович ПРАВОВІ СПОСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ	313
Поліщук Єгор Сергійович НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ДОБРОСОВІСНОГО НАБУВАЧА ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ	315
Щербаков Юрій Сергійович ЗЕМЕЛЬНІ СЕРВІТУТИ ДЛЯ ПОТРЕБ ЕНЕРГЕТИКИ: ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ	318
Юров Максим Юрійович ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ	320

СЕКЦІЯ 17. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Шамша Ігор Володимирович СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ НАРЦИСІЗМУ В МЕДІЙНИХ ПРАКТИКАХ	323
---	-----

моря, виключної морської (економічної) зони та внутрішніх морських вод України в акваторіях Азовського і Чорного морів через збройну агресією РФ, зокрема при забрудненні / засміченні морських вод суднами, кораблями чи іншими плаваючими засобами, включно з військовими, зазначена Методика не застосовується.

Ключові слова: водне законодавство, водні ресурси, користування водними об'єктами, відшкодування збитків.

Keywords: water legislation, water resources, use of water bodies, compensation for damages.

Берзінь Сергій Людвигович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри аграрного, земельного та екологічного права*

ПРАВОВІ СПОСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

В умовах ведення інтенсивного сільського господарства меліорація є абсолютно необхідним заходом, за допомогою якого регулюється водний, тепловий, повітряний і поживний режим ґрунтів, зберігається і підвищується їх родючість та формується екологічно збалансована раціональна структура угідь. Передусім, звичайно, в проведенні меліоративних заходів зацікавлений власник земельної ділянки, однак, як впевнено доводить практика, це не гарантує раціональних масштабних дій по удосконаленню стану ґрунтів з боку їх законного власника. Крім того, здійснення нормотворцем на початку 2000-х юридичної сепарації меліоративних мереж та земельних ділянок як об'єктів права призвело до ще більшої демотивації землевласників у проведенні значних інвестиційних проєктів у сфері меліорації.

Спершу юридично відділивши права на землю від прав на меліоративні об'єкти, законодавець потім тривалий час намагався віднайти альтернативні способи створити економічну зацікавленість у власників та користувачів земельних ділянок. Такі правові способи були різноманітними, але представляли собою, здебільшого, земельно-правові підходи до вирішення окресленої проблеми. У рамках нашої доповіді ми спробуємо схематично розкрити ті з них, які, на наш погляд, були найбільш цікавими.

Концесійний механізм як особливий спосіб стимулювання меліорації земель був запроваджений Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення ефективності використання меліорованих земель» від 04.06.2009 року та ґрунтувався на тому, що об'єкти права державної чи комунальної власності, які використовувалися для будівництва, реконструкції чи експлуатації внутрішньогосподарських меліоративних систем та окремих об'єктів в їхній інфраструктурі, могли надаватися в концесію. Тобто для задоволення

громадських потреб обслуговування меліоративних мереж могло бути передане приватній особі на підприємницьких засадах, що мало підвищити ефективність такої діяльності. Чинним Законом України «Про концесію» змінено підхід до регулювання цих відносин, зокрема не передбачається певного переліку сфер, в яких може застосовуватися концесія. Потенційно це має бути позитивним фактором для розвитку цих відносин, оскільки знято її штучні обмеження. Узагалі, ідея використовувати концесійний механізм для підвищення зацікавленості бізнесу в інвестуванні в меліорацію була досить цікавою, однак не виправдалася на практиці через внутрішні вади у тому числі концесійного законодавства.

Другий спосіб стимулювання меліорації земель можна ідентифікувати як класичний вид компенсаційної державної підтримки, що полягала у частковому відшкодуванні витрат, понесених на організацію поливу сільськогосподарських посівів. Такий вид підтримки надавався несистемно та обмежено, що вплинуло на його загальну ефективність.

Третій спосіб стимулювання меліорації земель полягав у збільшенні мінімального строку оренди земельних ділянок під гідротехнічною меліорацією. Законом України від 20.09.2016 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення мінімального строку оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, на яких проводиться гідротехнічна меліорація» було передбачено спеціальний подовжений строк оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які є земельними ділянками меліорованих земель і на яких проводиться гідротехнічна меліорація, – відтоді він не може бути меншим за 10 років. У такий спосіб законодавець намагався створити для користувачів (орендарів) економічний інтерес в підтриманні належного стану меліоративних мереж, в їх модернізації тощо. Виключення з цього правила з'явилися під час дії воєнного стану, коли земельне законодавство зазнало змін під впливом цілої низки тимчасових положень.

Четвертий спосіб стимулювання меліорації земель полягає у наданні додаткових прав землевласникам та землекористувачам. Розвиток земельного законодавства все більш активно впливав на формування сучасного стану меліоративного законодавства. Зокрема, це стало очевидним під час прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні» від 10.07.2018 року. У даного нормативно-правового акту була сукупна інструментальна функція з надання зручних механізмів для реалізації своїх прав землевласникам та землекористувачам, при чому в першу чергу тим, що обробляють масиви земель сільськогосподарського призначення. Цим Законом було окремо прописано: а) право на компенсацію понесених витрат з гідротехнічної меліорації земельних ділянок, розташованих у масиві, або суміжних земельних ділянок, які не перебувають в користуванні особи, якій належить право користування істотною частиною ма-

сиву земель сільськогосподарського призначення, на якому здійснюється гідротехнічна меліорація; б) обов'язок власників і користувачів земельних ділянок, на яких розташовані меліоративні системи, об'єкти їх інженерної інфраструктури та окремо розташовані гідротехнічні споруди, не чинити перешкод в експлуатації меліоративних систем та об'єктів інженерної інфраструктури та забезпечувати доступ працівників обслуговуючої (експлуатуючої) установи, організації до таких систем та їх експлуатацію; в) право власників, землекористувачів меліорованих земель або інших осіб вимагати встановлення земельних сервітутів для забезпечення будівництва, обслуговування та експлуатації об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем.

Отже, вітчизняне законодавство, заклавши фундамент для проблеми більше ніж двадцять років тому, потім увесь цей час активно шукало способи подолання її закономірних наслідків. Землевласники, які були юридично позбавлені прав на меліоративні мережі, втратили економічні мотиви для інвестування власних коштів у ці об'єкти. При цьому законні власники таких меліоративних мереж також не мали економічних стимулів до належного капіталовкладення, оскільки вони здебільшого не отримували безпосередньо економічних вигод від їхнього використання. Це створювало тривалі несприятливі умови для самих меліоративних систем, а також для стану сільськогосподарських земель в Україні, які не отримували належного обсягу та якості меліоративних заходів. Апробовані законодавцем правові способи стимулювання землевласників та землекористувачів здійснювати посилене інвестування в меліорацію належних їм земель довели лише той факт, що указані правові інструменти можуть бути додатковими, а не самостійними у відповідній системі юридичних заходів. Усвідомлення цього стало однією із причин започаткування в Україні гідромеліоративної реформи.

Ключові слова: меліорація, земельні ділянки, земельні правовідносини, права на землю.

Keywords: land reclamation, land plots, land legal relations, land rights.

Поліщук Єгор Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри аграрного, земельного та екологічного права*

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ДОБРОСОВІСНОГО НАБУВАЧА ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

Прийняття Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо посилення захисту прав добросовісного набувача» від 12.03.2025 року стало не лише помітною нормотворчою подією, але й продовженням загальної тенденції останніх років, коли законодавчі акти тяжіють до популістських назв, не надто зважаючи на змістовне наповнення. Наприклад, минулого року